

לדון הוא דעבד, ופסק הדין מחייב את שניהם.

וכאשר אקלע רב נחמן לסורא, שיילוהי [כאשר נקלע רב נחמן לסורא, שאלוהו]: כי האי גוונא — באופן זה של שני אחים או שותפים שעמד אחד מהם בדין — מאי הדין? האם יכול השני לומר: לאו בעל דברים דידי את?

אמר לחו רב נחמן לבני סורא:

מתניתין משנתנו היא, ששנינו:

הראשונה נשבעת לשניה, ושניה לשלישית, ושלישית לרביעית.

ואילו ראשונה נשבעת לשלישית לא קתני, כלומר: לא מצאנו במשנתנו אלא שהשניה משבעת את הראשונה, אבל השלישית שוב אינה יכולה להשביע את הראשונה —

וכי מאי טעמא?! לאו משום דשליחותה עבדה, וכי אין הטעם משום שהשבעת השניה את הראשונה היא בשליחותה של שאר הנשים?! הרי שאנו אומרים: שליחותה עבדה!

ודחינן: מי דמי, וכי דומה הענין השנוי במשנתנו, לספק שנסתפקנו?!

והרי התם במשנתנו: שבועה לאחד, ושבועה למאה וכאילו נשבעה לכל אחת.

אבל הכא מצי אמר אחד האחים או אחד השותפים שלא בא לדין: אילו אנא הואי התם, הוה טעיננא טפי [לו בבית הדין הייתי,

שמא הייתי טוען טוב יותר מחבירי והייתי זוכה בדין].

מוסיפה הגמרא פרט בדין זה:

ולא אמרן — שאין פסק הדין מחייב את מי שלא בא לדין — אלא דלא איתיה במתא בשעת הדין, שלא היה אותו אחד שלא בא לדון באותו העיר בה התקיים הדין.

אבל אם איתיה במתא, איבעי ליה למיתי, אבל אם היה אותו אח או שותף בעיר בשעת הדין, היה לו לבוא עם אחיו או שותפו לדין, וכיון שלא בא שוב אינו יכול לטעון יותר ולא כלום.

אתמר: שני שטרות מכר, היוצאים ממוכר אחד, ביום אחד, על שדה אחת, לשני קונים שונים:

רב אמר: חולקין את השדה בין שני הקונים, שהרי יד שניהם שוה בה.

ושמואל אמר: שודא דדייני!

יחליטו הדיינים לפי צדדי הזכות והחובה, מי מבין השניים יקבל את השדה.⁽¹⁾

והוינן בה: לימא רב דאמר יחלוק, משום שהוא סובר כרבי מאיר, דאמר עדי התימה ברת. הם העיקר בנתינת התוקף לגט כשטר כריתות.

ואילו שמואל דאמר שודא דדייני עדיף ב-דצ מחלוקה, היות והוא סובר כרבי אלעזר, דאמר עדי מפירה של הגט ברת.

1. ונחלקו הראשונים במהות השודא דדייני, האם הדבר תלוי ברצונם גרידא למי ראוי לתת

את השדה, או שעליהם לדון לפי שיקול דעתם למי מבין שניהם התכוון המוכר להקנות.

מחלוקתם של רבי מאיר ורבי אלעזר היא בגט, וכן בשאר השטרות, האם חתימת העדים על הגט או על השטר היא העיקר, שהיא הנותנת לגט או לשטר את תוקפו. או שמא עדי המסירה של נתינת הגט או השטר הם העיקר, לפי שהם אלו הנותנים לו את תוקפו, שהרי רק בשעת המסירה של הגט לאשה או של שטר המכר ללוקח מקבל השטר הגט או השטר את תוקפו. ואין העדים חותמים על הגט או על השטר אלא מפני תיקון העולם, באם לא יהיו כאן עדי המסירה.⁽²⁾

רב סבר שחתימת העדים בשטר היא עיקר השטר, ולכן סבר יחלוקו, שהרי כיון שלא נכתבה השעה בשטר, יד שניהם שוה בשדה מכח השטר שביד כל אחד, שנחתם על ידי העדים באותו יום.

ואילו שמואל סבר שמסירת השטר בעדי מסירה היא העיקר, ונמצא שבשעה שמסר את השטר בעדים לקונה הראשון חל קניינו, ורק לו יש כח בשדה, ואילו השני לא קנה כלל, ואין משמעות לשטר החתום בידו של השני, כי אין השטר החתום יכול להיות יותר מאשר עדי מסירה.

וכיון שלא ידוע מי מבין השניים קיבל את השטר לראשונה, אמרינן שודא דדייני, שהוא עדיף מחלוקה, כי בחלוקה ודאי שיפסיד הקונה הראשון את מחצית חלקו. ויש לנו להניח שבכונת המוכר היתה להקנות את שדהו למי שחביב עליו, והקדים ומסר לו את השטר, ואת השני הוא הונה.

ודוחה הגמרא: לא בכך נחלקו רב ושמואל! אלא דכולי עלמא סוברים כרבי אלעזר הסובר שעדי מסירה כרתי, וכולם מודים כדבריו בגט.

והבא, בשני שטרי מכר היוצאים ביום אחד, שיש צד לומר שודא ויש צד לומר יחלוקו, בהא קמפלגי:

רב סבר חלוקה עדיפא על שודא, כי לפחות יקבל הקונה האמיתי מחצה.

ושמואל סבר שודא דדייני עדיפא על חלוקה, כי יש לקונה האמיתי סיכוי לקבל כל חלקו.

ופרכינן: ומי מצית מוקמת ליה לרב כרבי אלעזר?

והאמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי אלעזר בניטין! וכי אמריתיה לדברי רב אלו קמיה דשמואל, אמר הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה הם העיקר אף בשטרות.

מכלל זה אתה למד, דרב סבר שבשטרות לא אמרינן שהלכה כרבי אלעזר, ואיך העמדנו את רב כרבי אלעזר כאן בשטרות.

ולכן חוזרת בה הגמרא, ואומרת:

אלא, מחזורתא, מחזור הדבר שרב כרבי מאיר בשטרות, ולא בגיטין.

2. אלא, שלדברי הכל, חתימת העדים על השטר, משמשת במקום עדי מסירה, לפי שדי בחתימתם

ושמואל כרבי אלעזר שהלכה כמותו אף בשטרות.

מיתיבי לשמואל מהא דתניא: שני שטרות מכר היוצאים ביום אחר על שדה אחת, חולקין!

תיובתא דשמואל!

אמר לך שמואל: הא ברייתא זאת מניי? — בשיטת רבי מאיר היא, ולדבריו אין לומר שודא, שהרי יד שניהם שוה בשדה, ואילו אני סבור כרבי אלעזר.

אך ממשיכה הגמרא להקשות:

אימא סיפא של הברייתא: כתב שטר לאחד אך לא מסר לו, וכתב שטר לאדם אחר, ומסר את השטר השני לאדם האחר, ורק אחר כך מסר לזה שכתב לו ראשון, הרי זה שמסר לו את השטר תחילה, הוא זה שקנה.

ואי רבי מאיר היא, אמאי קנה רק השני? והאמר רבי מאיר עדי חתימה ברתני, ולדבריו יד שניהם שוה! אלא בהכרח שהברייתא בשיטת רבי אלעזר היא, ומוכח מהרישא שחלוקה עדיפה על שודא, ודלא כשמואל!

אלא, מתרצת הגמרא: תנאי היא שנחלקו בדבר אם שודא עדיפה או חלוקה, ושמואל סובר כמאן דאמר שודא עדיפה.

דתניא: מי ששלח לחברו מנה, והלך השליח ולא מצא אותו עד שמת, ומת גם המשלח, ויש להסתפק למי שייך הכסף, אם ליורשי המשלח אם ליורשי מי שנשתלחו לו —

וחכמים שבארץ ישראל אומרים: יחלקו! וכאן [בבבלי] אמרו: מזה שירצה השליש [השליח] יעשה כראות עיניו, דהיינו שודא!

אמיה אמו דרמי בר חמא היו לה נכסים.

כתבתינחו בשטר לנכסה לרמי בר חמא — בצפרא, בבוקר.

לאורתא, לפנות ערב, באותו היום, כתבתינחו לנכסיה בשטר למר עוקבא.

אך לא היה ידוע למי היא מסרה תחילה את השטר.

אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת עם שטרו, אוקמיה והעמידו רב ששת בנכסא, בנכסיה.

אתא מר עוקבא לקמיה דרב נחמן, אוקמיה רב נחמן למר עוקבא בנכסא.

אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן ואמר ליה רב ששת לרב נחמן: מאי טעמא עבד מר הכי, להעמיד את מר עוקבא בנכסים, אחר שהעמדתי את הנכסים בחזקת רמי בר חמא?

אמר ליה רב נחמן לרב ששת: ומאי טעמא עבד מר הכי, להעמיד את הנכסים בידי רמי בר חמא?

אמר ליה רב ששת: משום דקדים כתיבת שטרו, שנכתב בבוקר!

אמר ליה רב נחמן: אטו האם בירושלים

כדי להוות ראייה בידי האשה או בידי הקונה שהיתה מסירה, מחמת שהשטר החתום יוצא מתחת ידיהם. הר"ן.

אוקמיה רב יוסף להחוא גברא שהיה בידו השטר דחמשא בניסן, בנכסים.

אמר ליה אידך: ואנא, מדוע אפסיד?!

אמר ליה: את, שאין בשטר תאריך של יום בחודש ניסן, ידך על התחתונה, כי אימא בר כ"ט בניסן את?!

אמר ליה: אם כך, רוצה אני לממש את זכותי לגבות את הכסף ששלמתי למוכר אפילו מנכסים משועבדים, שהרי כתוב בשטרי שאם לא אקבל את השדה או יוציאוה מידי אחראי המוכר להחזיר את כספי וכל נכסיו משועבדים לכך!

ונכתוב לי מר שטר טירפא, שאוכל לגבות צא-א בו מהלקוחות שקנו מהמוכר את יתר נכסיו, מאייר ואילך, שהרי מראש חודש אייר ודאי יש לי אחריות, גם אם שטרי היה בסוף ניסן.

אמר ליה רב יוסף: אין אחריות של שעבוד נכסי המוכר עומדת לך כאן. כי יכלי הלקוחות למימר לך: את, בר חד בניסן את, והשדה היא שלך, ושלא כדין הוציאך בעל השטר השני, ואין הנכסים של המוכר משועבדים לפצות אותך על שדה שגזלו ממך.

מאי תקנתיה דהאי גברא? — נכתבו שני בעלי השטר הרשאה להדרי, שכל אחד מייפה את כוחו של השני, וממה נפשך יוכל השני לגבות את דמי שדהו מנכסי המוכר המשועבדים.

מתנתין:

מי שהיה נשוי שתי נשים, ומכר את שדהו

יתבינן, דכתבינן שעות המכר בשטר? וכיון שאין כותבים שעות בשטר, אין הקדמת כתיבת השטר נותנת עדיפות לראשון על השני באותו היום!

והמשיך ושאל רב ששת: אלא מר, מאי טעמא עבד הכי להעמידו בידי השני ולא אמר יחלוקו?

אמר ליה רב נחמן: שודא דדייני עשיתי, לפי שסבור אני שהשני חביב לו, והוא מסר לו תחילה, ואני פוסק כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי!

אמר ליה רב ששת: אנא נמי, תהא החלטתי להעמידו בידי הראשון כ"שודא דדייני", שהרי החלטת הדיין היא הקובעת [והוא יכול להחליט כראות עיניו], וכיון שאני העמדתי את הנכסים בידי רמי בר חמא, זכה הוא בהם מדין שודא דדייני, ואינך יכול להוציאו מידו.

אמר ליה רב נחמן לרב ששת: הדא, דאנא דיינא על פי הסמכות של ראש גלותא והישיבה, ומר, לאו דיינא הוא.

ועוד, מעיקרא, הרי לאו בתורת הכי אתית לה [לא בתורת שודא דדייני העמדת את הנכסים בידי רמי בר חמא], אלא טעית והעמדת בידו משום הקדמת החתימה בשטרו, ואין זה נכון, שהרי אין כותבים כאן שעות!

הנהו תרי שטרי מכר על אותה השדה דאתו לקמיה דרב יוסף.

חד הוה כתוב בחמשא בניסן, וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא.